

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİ İLE FARKLI BÖLÜMLERDEKİ ÖĞRENCİLERİN SERBEST ZAMAN AKTİVİTELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI*

Rıfat YAĞMUR¹

Yücel OCAK¹

ÖZET

Bu araştırma; Afyon Kocatepe Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu (BESYO) ile diğer fakülte ve Yüksekokul bölümlerinde (DB) öğrenim gören öğrencilerin, serbest zaman aktivitelerini karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak 29 soru ve 3 bölümden oluşan bir anket geliştirilmiş ve toplam 571 öğrenciye uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde frekans ve yüzde (%) hesaplamaları ile Ki-kare (χ^2) testinden yararlanılmış, Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

BESYO öğrencilerinin %30,5'i, DB öğrencilerinin ise % 29,6'sı serbest zamanlarını verimli kullandıklarını düşünmektedir. Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin %76'sı serbest zaman değerlendirme aktivitelerinde, spor ve oyun etkinliklerini tercih ederken, %47,7'si öncelikli uğraşlarının müzik olduğunu belirtmektedir. Serbest zamanlardaki spor aktiviteleri DB öğrencilerinde %24,8 seviyesindeyken BESYO öğrencilerinde %51,2'ye yükselmektedir. Önceden yapılan aktiviteleri üniversiteyi kazandıktan sonra sürdürme alışkanlığında BESYO öğrencileri DB öğrencilerinden anlamlı şekilde farklılık göstermektedir ($P<0,05$). Aynı şekilde televizyonda spor programlarını izleme oranlarında da DB öğrencilerine göre, BESYO öğrencileri lehinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($P<0,05$). Sonuç olarak, Afyon Kocatepe Üniversitesi öğrencilerinin serbest zamanı değerlendirmelerinde verimlilik açısından sorunlar yaşadıkları görülmekte, zaman yönetimi konusunda etkin olmaktan ziyade edilgen oldukları anlaşılmaktadır. Bu sürecin şekillenmesinde üniversite yönetimlerinin, öğrencilerin öğrenimleri sırasındaki zaman yönetimi ve serbest zaman etkinliklerinde daha yönlendirici olmaları ve aktif programlar hazırlamaları beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi ve spor, serbest zaman, serbest zaman aktivitesi

A COMPARISON OF LEISURE TIME ACTIVITIES OF THE STUDENTS OF SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND OTHER DEPARTMENTS OF AFYON KOCATEPE UNIVERSITY

ABSTRACT

This study aims to compare the leisure time activities of students studying in the School of Physical Education and other departments of Afyon Kocatepe University.

* Bu çalışma Rıfat Yağmur'un 2006 yılında, AFYON Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda yaptığı "Afyon Kocatepe Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencileri ile Farklı Bölümlerdeki Öğrencilerin Serbest Zaman Aktivitelerinin Karşılaştırılması" başlıklı tezinden yapılmıştır.

¹Afyon Kocatepe Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Afyonkarahisar
(Yazışmadan sorumlu yazar: ryagmur@hotmail.com)

A questionnaire which consisted of 29 questions and 3 divisions was developed and given to 571 students in order to collect data. Frequency and percentage and Chi-square test were used to assess the data. Significance level was considered to be 0,05. 30,5 % of the students in the School of Physical Education and 29,6 % of the students in other departments thought that they effectively managed their spare times. While 76% of all students preferred sport activities for managing their spare times, 47,7 % of all students mentioned that their most preferred activity was music. While 51,2 % of the students in the School of Physical Education preferred sport activities in their spare times, the rate was only 24,8 % for the students of other departments. Continuing the activities started before university education was significantly different for the students of School of Physical Education when compared with the students of other departments ($P<0,05$). The rate of watching sport program son television was significantly different for the students of School of Physical Education when compared with the students of other departments ($P<0,05$). In conclusion, it was determined that Afyon Kocatepe University students had problems in terms of efficiency while managing their leisure time and they were passive rather than active in terms of managing their time. The university administration is expected to guide the students more in terms of managing time and leisure time activities and to prepare active programs.

Key Words: Physical education and sport, leisure time, leisure time activity

GİRİŞ

Bireylerin fiziksel ve ruhsal doyuma ulaşma çabasında yaratılmak istenen pozitif gelişmelerin desteklenmesi önemli bir sorumluluktur. Kişinin zorunluluklarının dışında kalan sürede yapılacak planlamalarla ve ayrılacak küçük zaman dilimleriyle bunu sağlayabileceğine inandırılması ise temel bir sorun olarak görülmektedir [1]. Üniversite eğitimi sırasında, olası aile ortamından da uzaklaşan bireyin yeni eğilimler ve yeni arkadaş grupları edinme döneminde kazandırılacak bazı alışkanlıklar onun tüm yaşam kalitesini de olumlu yönde etkileyebilecektir. Bu nedenle serbest zamanların değerlendirilmesi gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde üzerinde en çok durulan ve önem verilen ortak problemlerdendir [2].

Bireylerin serbest zamanlarını nasıl değerlendireceğine ilişkin kararları tamamen kendilerine özgüdür. Günlük yaşantı içinde çalışma hayatı ve diğer etkinliklerin sıkıcı ve kendini tekrarlayan çabalara dönüşmesi, serbest zaman değerlendirme etkinliklerini yaşamın önemli bir parçası ve bir yenilenme aracı haline getirmiştir. Buna paralel olarak, ekonomik verimliliğin artması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle ortaya çıkan serbest zamanın bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi, pozitif sonuçları olacak bütünsel bir çaba olmalıdır [3].

Bir başka ifade ile serbest zaman, kişinin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının ve biçimsel görevinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harçayabileceği zamandır [4]. Aristo, serbest zaman etkinliğini, "başka bir amaç olmadan, sadece yapmak için yapılan bir etkinliğin içinde bulunma durumu" şeklinde ifade etmektedir [5].

Bu araştırmanın yapılmasındaki temel neden, Türkiye'deki üniversite gençliğinin eğitim sürelerinde, mesleki eğitimleri yanı sıra serbest zaman değerlendirme eğitiminin de kendi yaşamlarına olumlu katkılar sağlayacağını göstermek ve aynı zamanda öğrencilerin bu konu ile ilgili görüşlerini ve problemlerini belirlemektir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın örneklemini; 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu (131) ve diğer fakülte ve yüksekokullarında (440) öğrenim gören toplam

571 öğrenci oluşturmaktadır.

Örnekleme oluşturan öğrenciler araştırmaya gönüllü olarak katılmış ve rastgele seçilmişlerdir. Anket ön test olarak, 40 farklı öğrenciye uygulanmış bu sonuçlar doğrultusunda geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış, elde edilen sonuçlar doğrultusunda ankete son şekli verilmiştir. Anketin alfa değeri $\alpha = \%77$ 'dir.

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1)+t^2pq}$$

Çalışmanın örneklem büyüklüğünü saptamak için aşağıdaki formül uygulanmıştır.

Evrenin büyüklüğü (N=19.000) öğrencidir. Örneklem ise % 4 hata oranı ile 571 öğrencide uygulanmıştır [6].

Katılımcıların serbest zaman değerlendirmelerine ilişkin görüşlerini tespit etmeye yönelik anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Likert tipi oluşturulan anketin birinci bölümünde kişisel bilgiler, ikinci bölümünde öğrencilerin sosyal nitelikleri, aile yapıları, gelir durumları ve yetişmiş oldukları yer, üçüncü bölümünde ise öğrencilerin serbest zamanlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Anket yoluyla toplanan verilerin değerlendirilmesi SPSS 11,5 paket programında frekans, yüzde (%) dağılım hesaplamaları ve ki-kare (χ^2) ilişkilendirmeleri ile yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya ait veriler aşağıda tablolar halinde sunulmuştur. İlişkilendirmeler tablo üzerinde ve altında açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı

CİNSİYET	N / %	BESYO	DB	
	n	%	n	%
Erkek	79	60,3	248	56,3
Bayan	52	39,7	192	43,7
Toplam	131	100	440	100

Tablo 1'de katılımcıların cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Buna göre BESYO öğrencilerinin 79'u erkek 52'si bayan, DB öğrencilerinin ise, 248'i erkek 192'si de bayarlardan oluşmaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımları

YAŞ	n / %	BESYO	DB
16–18	n	4	75
	%	3,1	17
19–21	n	54	246
	%	41,2	55,9
22 ve üzeri	n	73	119
	%	55,7	27,1
Toplam	N	131	440
	%	100	100

*P<0,05

Araştırmaya katılan BESYO öğrencileri ile DB öğrencileri arasında yaş dağılımı bakımından istatistiksel anlamlılık bulunmaktadır ($P < 0,05$). BESYO öğrencileri 22 ve üzeri yaş grubunda (%55,7) yığılma gösterirken, DB öğrencileri 19-21 yaş gurubunda (%55,9) en yüksek orana ulaşmaktadır (Tablo 2).

Tablo 3. Öğrenci anne ve babalarının serbest zamanlarda yaptığı aktiviteler

AKTİVİTELER	n / %	BESYO		DB	
		Anne	Baba	Anne	Baba
Spor yapmak	n	6	15	16	34
	%	4,6	11,5	3,7	7,7
Kitap okuma	n	5	15	42	44
	%	3,8	11,4	9,6	10
Kahveye gitmek	n	-	27	-	78
	%	-	20,6	-	18
Tiyatro-sinema	n	3	1	17	10
	%	2,3	0,8	3,9	2,3
TV izlemek	n	58	47	181	165
	%	44,3	35,9	41,2	37,6
Gezmek	n	29	8	112	51
	%	22,1	6,2	25,5	11,6
Diğer	n	30	18	72	57
	%	22,9	13,7	16,3	13
Toplam	n	131	131	440	440
	%	100	100	100	100

Anneler: $P > 0,05$

$\chi^2: 8,074$

SD:5

Babalar: $P > 0,05$

$\chi^2: 6,535$

SD:6

Tablo 3’de BESYO ve DB’lerde okuyan öğrenci anne ve babalarının serbest zaman aktivite durumları gösterilmiştir. Buna göre, annelerin yaptıkları serbest zaman aktiviteleri arasında istatistiksel anlamlılık yoktur ($P > 0,05$). Fakat her iki grupta da annelerin TV izleme oranları yüksek bulunmuştur. Yine aynı şekilde öğrenci babalarının katıldıkları, serbest zaman aktiviteleri arasında da istatistiksel anlamda bir farklılık görülmemiştir. Buna karşın babaların serbest zaman etkinlikleri arasında en yüksek oranı “TV izlemek” ve “kahveye gitmek” tercihi oluşturmaktadır (Kahvehaneye gitmek seçeneği öğrenci annelerine sorulmamıştır).

Tablo 4. Öğrencilerin derslere çalışırken kendilerini verimli hissetme durumları

SEÇENEKLER	n / %	BESYO	DB
Çok İyi	n	6	41
	%	4,6	9,3
İyi	n	74	213
	%	56,5	48,4
Orta	n	44	151
	%	34,6	34,3
Düşük	n	4	22
	%	3,1	5
Çok Düşük	n	3	13
	%	2,3	3
Toplam	n	131	440
	%	100	100

$P > 0,05$

$\chi^2: 5,079$

SD:4

Öğrencilerin derslere çalışırken kendilerini verimli hissetme durumları bakımından gruplar arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Tablo 4'den, her iki gruba mensup öğrencilerin ders çalışmalarında elde ettikleri verimin büyük oranda iyi ve orta düzey seçeneklerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin zihinsel olarak kendilerini dinç hissetme durumları

ZİHİNSEL DİNÇLİK	n / %	BESYO	DB
Çok iyi	n	33	101
	%	25,2	22,9
İyi	n	70	218
	%	53,4	49,5
Orta	n	22	98
	%	16,8	22,3
Düşük	n	5	16
	%	3,8	3,6
Çok düşük	n	1	7
	%	0,8	1,6
Toplam	n	131	440
	%	100	100

P>0,05 χ^2 :2,462

SD:4

Tablo 5'de görüleceği gibi, öğrenci gruplarında, zihinsel olarak kendini dinç hissetme durumları bakımından anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır (P>0,05). Öğrenciler genellikle kendilerini iyi hissetmektedir. Bu durum BESYO'da %53,4, DB'lerde ise %49,5 oranını bulmaktadır.

Tablo 6. Öğrencilerin fiziksel olarak kendilerini dinç hissetme durumları

FİZİKSEL DİNÇLİK	n / %	BESYO	DB
Çok iyi	n	41	124
	%	31,3	28,1
İyi	n	55	201
	%	42	45,7
Orta	n	29	98
	%	22,1	22,3
Düşük	n	3	11
	%	2,3	2,5
Çok düşük	n	3	6
	%	2,3	1,3
Toplam	n	131	440
	%	100	100

P>0,05 χ^2 :1,216

SD:4

Tablo 6, araştırmaya katılan öğrencilerin fiziksel olarak kendini dinç hissetme durumlarının karşılaştırılmasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermektedir. Ancak tablodan BESYO öğrencilerinin (%31,3) kendilerini DB öğrencilerinden (%28,1) daha iyi hissettikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Öğrencilerin yaşamdan memnuniyet düzeyleri

HAYATTAN MEMNUNİYET	n / %	BESYO	DB
Çok iyi	n	20	106
	%	15,3	24,1
İyi	n	64	164
	%	48,9	37,3
Orta	n	34	112
	%	26	25,5
Düşük	n	4	30
	%	3	6,9
Çok düşük	n	9	28
	%	6,9	6,4
Toplam	n	131	440
	%	100	100

P>0,05 $\chi^2:9,406$

SD:4

Yine BESYO ve DB öğrencilerinin yaşamdan memnuniyet düzeyleri arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bununla birlikte “çok iyi” ve “iyi” seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde BESYO öğrencilerinin (%64,2) yaşam memnuniyet düzeylerinin DB öğrencilerine (%61,4) göre biraz daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 8. Öğrencilerin haftada girdikleri ders saatleri

DERS SAATİ	n / %	BESYO	DB
5–15 saat	n	47	90
	%	35,9	20,5
16–25 saat	n	72	188
	%	55	42,7
26 Saat ve üzeri	n	12	162
	%	9,2	36,8
Toplam	n	131	440
	%	100	100

***P<0,05** $\chi^2:38,667$

SD:2

Tablo 8 öğrencilerin haftada girdikleri ders saatlerini göstermektedir. Buna göre her iki öğrenci grubu arasında istatistiksel yönden anlamlı farklılık vardır. Buradan dikkat çekici olarak, BESYO öğrencilerinin %9,2’sinin, DB öğrencilerinin ise %36,8’inin haftada 26 saat ve üzeri derse girdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 9. Öğrencilerin okul dışı çalışma, okul dışı serbest zaman ve serbest zamanı verimli kullanma durumları

SEÇENEKLER	n / %	BESYO	DB	BESYO	DB	BESYO	DB
		Okul dışında çalışıyor mu?		Okul dışı serbest zamanı var mı?		Serbest zaman verimli kullanıyor mu?	
Evet	n	21	35	96	302	40	130
	%	16	8	73,3	68,8	30,5	29,6
Hayır	n	99	382	1	34	30	148
	%	75,6	86,8	0,8	7,7	22,9	33,7
Kısmen	n	11	23	34	104	61	162
	%	8,4	5,2	25,9	23,4	46,5	36,7
Toplam	n	131	440	131	440	131	440
	%	100	100	100	100	100	100

Öğrencilerin okul dışı çalışma durumları: *P<0,05 χ^2 :9,932 SD:2
 Öğrencilerin okul dışı serbest zaman durumları: *P<0,05 χ^2 :8,561 SD:2
 Öğrencilerin serbest zaman verimli kullanma durumları: *P<0,05 χ^2 :6,678 SD:3

Tablo 9’da öğrencilerin okul dışı çalışma, okul dışı serbest zaman ve serbest zamanı verimli kullanma durumları verilmiştir. Bu üç özellik de istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (P<0,05). Okul dışı çalışma durumlarında “evet” ve “kısmen” cevapları beraberce değerlendirildiğinde, BESYO öğrencilerinin %24,4’ü, DB öğrencilerinin ise %13,2’sinin ücretli bir işte çalıştığı anlaşılmaktadır. Okul dışı serbest zaman mevcudiyeti ve bu serbest zamanın verimli kullanımı hakkındaki öğrenci görüşleri ise sırasıyla BESYO’ da %73,3 ve %30,5; DB öğrencilerinde ise, %68,8 ve %29,6 nispetini bulmaktadır.

Tablo 10. Öğrencilerin serbest zaman değerlendirme şekilleri

ETKİNLİKLER	n / %	BESYO	DB
Müzik uğraşı	n	22	136
	%	16,8	30,9
Dans faaliyetleri	n	10	34
	%	7,6	7,7
Sanat ve küçük el becerileri	n	4	31
	%	3	7,1
Spor ve oyun	n	67	109
	%	51,2	24,8
Sahne çalışmaları	n	2	7
	%	1,6	1,6
Açık hava etkinlikleri	n	1	7
	%	0,8	1,6
Çeşitli etkinlikler	n	5	46
	%	3,8	10,2
Hobi faaliyetleri	n	20	70
	%	15,3	16
Toplam	n	131	440
	%	100	100

*P<0,05 χ^2 : 43,612

SD:7

Araştırmaya katılan BESYO öğrencileri (%51,2) ile DB öğrencilerinin (%24,8) serbest zaman tercih seçeneklerinde “Spor ve Oyun” etkinliklerinin daha yoğun olduğu tespit edilmiş (Tablo 10) ve gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur ($P<0,05$).

Tablo 11. Öğrencilerin önceden yapmış oldukları aktiviteleri üniversitede sürdürme durumu

SEÇENEKLER	n / %	BESYO	DB
Evet	n	48	96
	%	37	21,9
Hayır	n	25	196
	%	29,2	44,7
Kısmen	n	58	148
	%	44,8	33,5
Toplam	n	131	440
	%	100	100

* $P<0,05$

$\chi^2:0,000$

SD:20

Tablo 11’de görüldüğü gibi, öğrencilerin üniversiteyi kazandıktan sonra önceden yapmış oldukları aktiviteleri sürdürme durumları BESYO öğrencilerinde %37, DB öğrencilerinde ise %21,9 oranındadır. Ayrıca BESYO öğrencilerinin %29,2’si DB öğrencilerinin %44,2’si daha önceden yaptıkları aktiviteleri sürdürebilme imkanı bulamadıklarını belirtmişlerdir. Bu dağılım, istatistiksel açıdan anlamlı farklılık ortaya koymaktadır ($P<0,05$).

Tablo 12. Öğrencilerin televizyonda en çok seyrettikleri programları

TV PROGRAMLARI	n / %	BESYO	DB
SPOR PROGRAMI	n	46	101
	%	35,4	22,9
Yerli dizi	n	19	84
	%	14,6	19,1
Haberler	n	30	107
	%	23,1	24,3
Magazin	n	1	14
	%	0,8	3,2
Belgesel	n	18	37
	%	13,9	8,4
Müzik-sanat	n	9	72
	%	6,9	16,4
Yarışma	n	7	25
	%	5,4	5,7
Toplam	n	130	440
	%	100	100

* $P<0,05$

$\chi^2:0,005$

SD:60

Tablo 12’de BESYO öğrencilerinin spor programları ve belgesel tarzı yayınları izleme oranlarının DB’lere göre daha yoğun olduğu görülmektedir. Katılımcıların televizyonda en çok seyrettiği programlar konusundaki görüşleri arasında istatistiksel yönden anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($P<0,05$).

TARTIşMA

Günümüz yükseköğretim dünyasında her şey zamanın getirdiği hızlı değişim ve gelişime göre şekil almakta ve sürekli bir uyum çabası taşımaktadır. Özellikle öğrenim aşamasındaki gençler için entegrasyon olgusu oldukça belirleyici olmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin serbest zaman kullanımına ait sorunlarının ve zamanı verimli kullanma yeteneklerinin iyi tespit edilmesi, sosyal oryantasyon çabalarına hız kazandıracak ve böylece eğitim başarılarına da katkı sağlayacaktır.

Buradan hareketle çalışma, üniversite gençliğinin serbest zaman değerlendirme biçimi hakkındaki görüş ve problemlerini belirleyerek bu konuda yeni tedbir ve uygulamalar geliştirmek amacını taşımaktadır. Bu amaçla çalışmaya Afyon Kocatepe Üniversitesi BESYO ve diğer Fakülte ve yüksekokullarda (DB) öğrenim gören toplam 571 öğrenci katılmıştır. BESYO öğrencilerinin % 42,7'si (52) bayan, %57,3'ü (79) erkektir (Tablo 1). DB öğrencilerinin ise %42,7'si (192) bayan, %57,3'ü (248) erkektir. Araştırmaya katılan BESYO öğrencilerinin çoğunluğunu (%55,7) 22 yaş ve üzeri, DB öğrencilerinin çoğunluğunu ise (%55,9) 19-21 yaş gurubu öğrenciler oluşturmaktadır (Tablo 2). Cinsiyetle beraber yaşın bireyin serbest zaman değerlendirmesinde önemli bir unsur olduğu söylenebilir. Dolayısıyla serbest zaman kullanımında cinsiyete ve yaşa göre farklı tercihler ortaya çıkabilmektedir. Ancak bu çalışmada BESYO ve DB öğrencileri arasındaki farklılıklar cinsiyet ve yaş faktörü dikkate alınmadan (cinsiyet ve yaş değişkeni gurupların özellikleri içinde verilmiştir) genel olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

BESYO ve DB öğrencilerinin anne ve babalarının katıldıkları serbest zaman aktivite dağılımlarına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$). Bununla birlikte her iki gurup öğrenci annelerinin önemli kısmı (ortalama= %42,7) serbest zaman faaliyetlerini televizyon izleyerek geçirmekte, sadece %4,1'i spora zaman ayırdıklarını belirtmektedir. Her iki guruptaki öğrenci babalarının serbest zamanlarındaki faaliyetleri ise benzer şekilde ortalama olarak; %36,7 televizyon izleme, %19,3 kahveye gitme, % 9,6 nispetinde de spor yapma biçiminde gerçeleşmiştir (Tablo 3). Bu sonuçlar oldukça dikkat çekicidir ve aynı zamanda Türkiye'de genel olarak serbest zaman eğitimin ne kadar yetersiz olduğunu göstermektedir. Yörükoğlu'na göre; gençlerin yetiştirilmesi ve yönlendirilme işlevi aile tarafından gerçekleştirilmelidir. Çocuklarının psiko-sosyal ve fiziksel gelişimlerinin yanında serbest zaman kullanımlarında fayda sağlayacağını düşünen aileler, çocuklarını çocuğun kendi istediği bir spor dalına veya kendilerinin belirledikleri sosyal faaliyet alanına yönlendirmektedirler. Anne ve babaların bu önemli rolü aktarabilmeleri için kendi serbest zaman değerlendirme şekillerinin de önemli olduğu anlaşılmaktadır [7]. Nitekim çocuk hemen her şeyi taklit ederek öğrenmekte ve bu, çok sayıda ilgi ve ihtiyacı oluşturan geniş bir yelpaze içinde şekillenmektedir. Aile çocuğun sosyal dünyayı ve spor dünyasını görmeyi sağlayan ilk birimdir. Ailenin sosyalizasyon üzerindeki ilk etkisi, çocuğun spora katılıp katılmayacağını ve katılıyorsa nasıl spor yapacağını belirlemektir. Aileler arasında spora pozitif değer biçme, nesiller arasında spora ilgiyi artırır. Bu nedenle anne ve babasını kitap okurken gören çocuk kitap okumaya yatkın olacak, spor yaptığını gördüğünde de aktif olarak spora katılacaktır [8]. Bu noktada çocuğa model teşkil eden ana-babanın rolü büyüktür [9].

Araştırmaya katılan öğrenci guruplarının serbest zaman etkinliklerinden sonra ders çalışırken kendilerini verimli hissetme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlılık bulunmamıştır ($P>0,05$). Öğrencilerin ders çalışmalarında elde ettikleri verimin büyük oranda iyi ve orta düzey seçeneklerinde yoğunlaşması sevindiricidir. Bu konuda DB öğrencilerine göre BESYO öğrencilerinin ders çalışmalarındaki verimliliğin "iyi" seçeneğinde en yüksek orana ulaşması dikkat çekicidir (Tablo 4). Buradan serbest zaman etkinliklerinin öğrenci ders performansına katkı yaptığını ya da diğer bir

ifadeyle olumsuz etkilemediği sonucu çıkarılabilir.

Bu nedenle üniversiteler gençlerin fiziksel, sosyal ve ruhsal sağlıklarının geliştirilmesi yanında akademik başarılarının sağlanması bakımından da zengin serbest zaman aktivitelerini planlayıp organize etmelidir. Nitekim konuyla alakalı Yalçınkaya ve ark.'nın üniversite öğrencilerinin spora ilişkin görüş ve beklentileri içerikli çalışmasında, öğrenci talepleri doğrultusunda üniversite yönetimi ve spor birimlerinin serbest zaman ile ilgili organizasyon ve uygulamalar düzenlemeleri gerektiği önemle vurgulanmaktadır [10].

Araştırmaya katılan öğrencilerin zihinsel ve fiziksel olarak kendilerini dinç hissetme durumlarına bakıldığında iki grup arasında istatistiksel bir farklılığa rastlanmamıştır ($P>0,05$). Bununla birlikte öğrencilerin zihinsel ve fiziksel açıdan kendilerini iyi hissetme durumları ile ilgili verdikleri cevaplarda, "çok iyi" ve "iyi" seçeneklerinin beraberce değerlendirildiğinde, yaklaşık %70-75 nispetine ulaşıldığı görülmektedir (Tablo 5-6). Yani her iki gruptan öğrenciler serbest zaman etkinlikleri sonrası kendilerini zihinsel ve fiziksel açıdan dinç hissettiklerini belirtmektedirler. Ruskin 2004 yılında yapmış olduğu çalışmada, üniversitelerin serbest zaman programlarında, planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarında, rekreatif faaliyetlerin yer almasını incelemiş ve sonuç olarak rekreasyonun genç insanların temel ihtiyaç ve mutluluklarını sağlamada birçok alternatif sunduğunu vurgulamıştır [11].

Çalışmada öğrencilerin yaşamdan memnuniyet düzeyleri sorgulandığında BESYO ve DB öğrencilerinin yaşamdan memnuniyet düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir ($P>0,05$). Burada "çok iyi" ve "iyi" seçenekleri birlikte hesaplandığında BESYO öğrencilerinin yaşam memnuniyet düzeylerinin (%64,2) DB öğrencilerinden (%61,4) biraz daha yüksek oranda (% 2,8) olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 7). Bununla birlikte ilgili dağılım, her iki grup öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeylerinin birbirine yakın olduğu sonucunu vurgulamaktadır. Giddens'e göre, ailenin gerek yapısında, gerekse görevlerinde bir toplumsal değişim süregelmektedir. Bu toplumsal değişime uyum sağlayamama bireylerin yaşamdan memnuniyet düzeylerinin düşük çıkma nedenlerinden biri sayılabilir [12]. Ancak bu çalışmada yaşam memnuniyet düzeyinin öğrencilerde hayli yüksek oranda gerçekleşmesi örnekleme oluşturan bireylerin kültürel anlamda toplumla bütünleştiklerinin bir göstergesi sayılabilir. Ayrıca bu durum, mevcut sürece, aile ve kültürel aidiyetle birlikte serbest zaman etkinliklerinin de katkı yaptığı fikrini güçlendirmektedir.

BESYO ve DB öğrencilerinin haftalık ders saatleri dağılımında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Haftalık ders saatlerindeki yoğunluk üniversite öğrencilerinin serbest zaman etkinliklerinde zaman bulmaları yönünden önemli bir faktördür. DB öğrencileri (%36,8) ile BESYO öğrencilerinin (%9,2) 26 saat ve üzeri derse girme oranları arasında hayli büyük fark vardır (Tablo 8). Ders saatlerindeki yoğunlukla serbest zaman etkinliği arasındaki ters ilişki DB öğrencilerinin spor etkinliklerine neden daha az katıldıklarını da açıklar mahiyettedir. Aslında üniversiteler bir yandan öğrencilere genel ve mesleki eğitim verirken, diğer yandan toplumun ve bireylerin şekillenmesinde rol oynamaktadır [13]. Bu anlamda üniversitelerin serbest zaman etkinlikleri ile ders saatleri arasında makul bir denge oluşturmaları gerektiği söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin "okul dışı çalışma durumu", "okul dışı serbest zaman varlığı ve serbest zamanı verimli kullanma durumları ile ilgili olarak BESYO ve DB öğrencileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar gözlenmiştir ($P<0,05$). Yani iki öğrenci grubu da büyük ölçüde okul dışı bir işte de çalışmamaktadır (BESYO:%75,6; DB:%86,8). Dolayısıyla grupların yeteri kadar serbest zamanı olmasına (BESYO:%73,3; DB:%68,8) karşın, bu zamanı verimli kullanamadıkları (Hayır ve Kısmen seçenekleri beraberce değerlendirilirse; BESYO:%69,4; DB:%66,3) anlaşılmaktadır (Tablo 9). Burada geçinme kaygısıyla ek bir işte çalışan öğrenci oranının oldukça düşük çıkması sevindiricidir

ve öğrencilerin ekonomik açıdan sıkıntı çekmediklerini göstermektedir. Diğer yandan BESYO öğrencilerinin DB öğrenci grubundan daha fazla serbest zamana sahip olmaları da DB öğrencilerinin ders programlarındaki farklılıktan ve ders çalışmalarına ayırdıkları zamandan kaynaklanabilir. Ayrıca, serbest zamanı BESYO öğrencilerinin daha verimli kullanması onların serbest zaman kullanımını konusundaki deneyimleri ile açıklanabilir. Priest ve Gass'a göre, güncel hayatı başarılı geçirebilme becerilerinin gelişiminde kullanılan serbest zaman etkinlikleri, insanların normal günlük, aile ve iş yaşantılarıyla ilişkili olarak kendilerini değerlendirmelerini ve kazanımlarını bu yaşantılara aktarmalarını sağlamaktadır [14]. Dolayısıyla üniversite gençliğinin planlı ve programlı bir serbest zaman eğitimine tabi tutulması ya da bu eğitimin öğretim programlarında yer alması öğrenci gelişimi bakımından son derece değerlidir. Çünkü serbest zaman programları kişilere eğitim süreci içinde kimlik, olumlu davranış ve tutum kazandırabilmekte, bu programların okul müfredatlarına girmesi halinde, deneysel öğrenme ile kişilerin beklenti ve sosyal gelişimlerine katkı sağlanabilmektedir [15].

Araştırmaya katılan BESYO öğrencileri (%51,2) ile DB öğrencilerinin (%24,8) serbest zaman tercihlerinde "Spor ve Oyun" seçeneğinin daha yoğun olduğu tespit edilmiştir (Tablo 10). DB öğrencilerinin daha ziyade müzik faaliyetlerini (%30,9) tercih ettiği görülmektedir. Tercih sıralamalarında gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar bulunmuştur ($P<0,05$). Burada BESYO öğrencilerinin spor ve oyun seçeneğinde yığılması onların bu etkinlikleri aynı zamanda bir alışkanlık haline getirdiklerini gösterirken, DB öğrencilerinin fiziksel etkinliklerinden uzak kalmaları ileride fiziksel sağlık yönünden ciddi riskler oluşturabilir.

Öğrencilerin üniversite öncesi kazanmış oldukları aktiviteleri öğrencilik esnasında sürdürme durumları bakımından da her iki grup arasında istatistiksel farklar bulunmaktadır ($P<0,05$). Aktivitelerin sürdürülebilirliği DB öğrencilerine göre (%21,9), BESYO öğrencilerinde daha yüksek orandadır (%37). Başka bir ifadeyle; BESYO öğrencilerinin %29,2'si, DB öğrencilerinin ise %44,2'si daha önceden yaptıkları aktiviteleri sürdürebilme imkanı bulamadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 11).

Öğrencilerin TV programlarını izleme tercihleri arasında istatistiksel yönden anlamlılık bulunmuştur ($P<0,05$). İzlenme oranlarına göre BESYO öğrencileri daha çok, spor programı (%35,4), haberler (%23,1), yerli dizi (%14,6) ve belgesel (%13,9), DB öğrencileri ise, haberler (%24,3), spor programı (%22,9), yerli dizi (%19,1) ve müzik-sanat (%16,4) programlarını takip etmektedir (Tablo 12).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde öğrencilerin serbest zaman kullanımına ait sorunlarının ve zamanı verimli kullanma yeteneklerinin iyi tespit edilmesi onların başarılarına katkı sağlayacaktır. Ailenin sosyalizasyon üzerindeki etkisi, çocuğun spora yöneliminde belirleyici bir rol oynamaktadır. Ancak bu çalışma öğrenci velilerinin (anne-baba) büyük çoğunluğunun inaktif bir yaşam tarzı benimsediklerini ortaya koymaktadır. Bu durum Türkiye'de genel olarak serbest zaman alışkanlığının fiziksel aktivite açısından oldukça yetersiz olduğunugözler önüne sermektedir.

Araştırmaya katılan öğrenci gruplarının serbest zaman etkinlikleri sonrası ders çalışmalarındaki verimlilik durumları pozitifdir. Buradan serbest zaman etkinliklerinin öğrenci ders performansına olumlu katkı yaptığı sonucu çıkarılabilir. Yine araştırmaya katılan her iki gruptan öğrenciler serbest zaman etkinlikleri sonrası kendilerini zihinsel ve fiziksel açıdan dinç hissettiklerini belirtmektedirler. Diğer yandan öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeylerinin ortanın üzerinde ve her iki grupta da

birbirine yakın olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeyinin nispeten yüksek olmasında serbest zaman etkinliklerinin katkı yaptığı söylenebilir.

Haftalık ders saatlerindeki yoğunluk üniversite öğrencilerinin serbest zaman etkinliklerine katılımları açısından önemlidir. Bu konuda DB öğrencileri BESYO öğrencilerine göre daha yoğun bir müfredata sahiptir. Bu durum aynı zamanda DB öğrencilerinin spor etkinliklerine neden daha az katıldıklarını açıklamaktadır.

Bu çalışmaya göre iki öğrenci grubunun da büyük ölçüde okul dışı bir işte çalışmadığı için yeteri kadar serbest zamana sahip olduğu fakat bu zamanı verimli kullanmadığı belirlenmiştir.

Araştırmada serbest zaman tercihleri BESYO öğrencilerinde “spor ve oyun”, DB öğrencilerinde ise daha ziyade müzik faaliyetlerinde yoğunlaşmakta ve söz konusu tercih sıralamalarında gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar bulunmaktadır. Öte yandan, öğrencilerin üniversite öncesi kazanmış oldukları aktiviteleri öğrencilik esnasında sürdürme durumları DB öğrencilerine göre BESYO öğrencilerinde daha yüksek orandadır. Bununla birlikte öğrencilerin TV programlarının izlenmesi BESYO öğrencilerinde daha çok, spor programı, haberler, yerli dizi ve belgesel, DB öğrencilerinde ise, haberler, spor programı, yerli dizi ve müzik-sanat programı biçiminde sıralanmaktadır.

Bütün bu sonuçlara bağlı olarak, üniversitelerdeki eğitim-öğretim süreci öğrencilerin serbest zaman yönelimlerinin belirlenmesinde ve şekillenmesinde önemli bir dönemeç olarak değerlendirilmelidir. Ancak ne var ki, üniversitelerdeki tesis ve araç-gereç gibi temel alt yapı problemleri ile planlama ve programlama konularındaki yetersizlikler öğrencilerin serbest zaman faaliyetlerini kısıtlamaktadır. Bu yüzden üniversitelerde öğrencilerin serbest zaman kullanımını verimli hale getirmek için rekreatif alan ve kadrolar oluşturulmalı, öğrencileri etkinliklere yöneltecek programlar ihtiyaca uygun tarzda üniversite yönetimleri ya da öğrenci topluluk ve kulüplerince hazırlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Karaküçük S. Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme, Bağırhan Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara, 1995.
2. Karaküçük S. Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme, Bağırhan Yayınevi, İkinci Baskı, Ankara, 1997.
3. Passmore A, French D. Development and Administration of a Measures to Assess Adolescent's Participation, Spring, 2001, 36(141): 67.
4. Kılbaş Ş. Gençlik ve Boş Zaman Değerlendirme, Bilgi Yayınevi, Adana, 1994.
5. Kraus R. Recreation Program Planning, Scott, Forestman and Company, London, 1985.
6. Sümbüloğlu K, Sümbüloğlu V. Biyoistatistik, Özdemir Yayıncılık, Ankara, 1995.
7. Yörükoğlu A. Çocuk Ruh Sağlığı, Acar Matbaacılık, Ankara, 1994.
8. Öztürk F. Toplumsal Boyutlarıyla Spor, Bağırhan Yayınevi, Ankara, 1998.
9. Yavuzer H. Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2002.
10. Yalçınkaya M, Saracaloğlu A, Varol R. Üniversite öğrencilerinin spora ilişkin görüşleri ve beklentileri, Spor Bilimleri Dergisi, 1993; 4: 2-13.
11. Ruskin H. International Conference on Leisure, Tourism&Sport- Education, Integration, Innovation, Cologne, 18-21 March, UK, 2004.
12. Giddens A. Sosyoloji, (Çev.Özel H, Güzel C.) Ayraç yayınevi, Ankara, 2000.
13. Ağaoğlu YS. Dershaneye devam eden üniversite öğrencilerinin okuma nedenlerinin ve serbest zaman etkinliklerine katılımlarının değerlendirilmesi, Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 2011; 3(1):33-41.
14. Priest S, Gass MA. Effective leadership in adventure programming, Human Kinetics Pub., USA, 1997.
15. Atara S, Ruth B. Leisure Education & Identity Development of Youth- suggested Framework for Educators, International Conference on Leisure, Tourism & Sport-Education, Integration, Innovation, Cologne, Germany, 18-21 March, 2004.